

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ПРОГНОЗІ ФІНАНСОВИХ КРИЗ

Потапова В.П., студентка групи УС-61

Національний технічний університет України „Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”,
pvp.pvp.998@gmail.com

Під час змін зовнішнього середовища, що супроводжуються зростанням ризиків і невизначеності розвитку підприємств, в умовах посилення конкуренції, підвищується роль фінансової інформації. Головним джерелом цієї інформації є дані бухгалтерського обліку підприємства, роль якого часто розглядається лише з позицій джерела інформаційного забезпечення. Недооціненим є розгляд облікової системи з позицій важелю, який є необхідним засобом попередження економічних криз підприємства.

Підприємства, що знаходяться в передкризовому і кризовому стані, потребують розробки дієвих заходів щодо виведення їх з кризи. Вони ґрунтуються на управлінських рішеннях, що мають тактичний характер (найбільш активних) і дають швидку економічну віддачу. Результати виробничо-господарської діяльності підприємств розглядаються як взаємодія зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на існуючу і майбутню організацію управління; вміння швидко пристосовуватися до зміни політичних, економічних, демографічних, технологічних і соціальних наслідків загальноекономічного спаду виробництва, як до його результату - гіперінфляції.

Аналіз літературних джерел показав, що роль бухгалтерського обліку і звітності більшістю дослідників проблем фінансового менеджменту підприємств розглядається саме з позицій джерела інформаційного забезпечення [4]. Безперечно, головною функцією бухгалтерського обліку є забезпечення користувачів, в тому числі управлінського персоналу підприємства, повною та неупередженою інформацією про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства. Фінансова звітність підприємств застосовується в процесі фінансового аналізу, планування, розробки фінансової стратегії та політики. Вона дає найбільш агреговане уявлення про результати фінансової діяльності підприємства [1].

Особливо зростає роль бухгалтера в період кризи, так як саме бухгалтер має найбільш достовірну та оперативну інформацію про стан справ в організації, і часто тільки він може спрогнозувати найбільш близький до дійсності сценарій розвитку ситуації. В таких умовах головному бухгалтеру можуть стати в нагоді базові фінансово-економічні знання, отримані у вищих навчальних закладах (і на час забуті), знання в сфері юриспруденції та соціального забезпечення.

Ґрунтуючись на таких знаннях, бухгалтеру під силу вирішити такі завдання:

- зрозуміти і дати оцінку економічній ситуації в організації й у відповідній сфері діяльності;
- оцінити фінансово-господарську ситуацію в організації з використанням різноманітних методик і з урахуванням різних показників;
- підготувати різноманітні звіти щодо діяльності організації в умовах кризи, які найбільш чітко характеризують найпроблемніші її сфери;
- провести аналіз цивільно-правових договорів;
- зробити аналіз оцінки податкових ризиків і спрогнозувати ситуацію;
- розробити пропозиції щодо стратегії антикризового управління;
- виявити найбільш і менш рентабельні об'єкти і замовлення, а в ряді випадків - підготувати пропозиції керівнику щодо підвищення їх ефективності [3].

При здійсненні антикризового управління підприємствами важливу роль відіграє фінансова інформація та ефективність облікової системи. Для того, щоб фінансова інформація була надійним джерелом інформаційного забезпечення, їй повинні бути притаманні деякі якісні характеристики: зіставність, можливість перевірки, вчасність та зрозумілість. Використання обліку слід розглядати не лише з позицій постачальника інформації, а з позицій бухгалтерського обліку [2].

Формування системи антикризового управління дозволить досягти стійкого збалансованого стану, при якому підприємство здатне адекватно реагувати на зміни в зовнішньому середовищі. Таким чином, сталий розвиток підприємства можна розглядати як свого роду компенсаційний механізм, що дозволяє компанії адаптуватися до дестабілізуючого впливу зовнішнього і внутрішнього середовища, розвиваючись при цьому [2]. На думку ряду дослідників, стосовно суб'єкта господарювання «криза» - це глибокий розлад відтворювального процесу, гостре утруднення з виробництвом, фінансами та збутом [3]. Однак, в переважній більшості випадків причиною кризового стану є неефективність внутрішнього управління підприємством, обумовлена нездатністю вчасно отримувати ринкові сигнали і своєчасно реагувати на них. У зв'язку з цим, менеджмент і антикризове управління в організації в цілому виступає конструктивною реакцією на виникаючі дестабілізуючі фактори, що створюють загрозу банкрутства. Стає очевидним, що своєчасне розпізнавання проявів кризовості, локалізації симптомів кризи, використання елементів дослідження як заходів фінансової стабілізації, складає суть антикризової діагностики компанії.

Фінансові заходи попередньої діагностики і заходи захисту компанії від банкрутства включені в підсистему фінансового антикризового управління. По суті, моніторинг фінансового стану дозволяє на ранніх стадіях виявити кризові тенденції в діяльності компанії і своєчасно на них відреагувати на основі використання існуючих вітчизняних і зарубіжних методик [3].

Антикризове фінансове управління підприємством в сучасних умовах має ряд характерних особливостей. У числі найбільш значущих можна виділити: високий ступінь невизначеності при розробці та

прийнятті управлінських рішень фінансового характеру; домінування фінансових ресурсів в загальній сукупності ресурсів організації; наявність гострої проблеми залучення джерел фінансування; необхідність оцінки фінансового стану компанії та спроможності контрагентів. Слід зазначити, що в цих умовах обґрунтованість прийнятих управлінських рішень щодо певного господарюючого суб'єкта в значній мірі визначається якістю висновків, зроблених на основі фінансово-аналітичних розрахунків згідно даних обліку підприємства.

На думку численних авторів не можна уніфікувати опис аналітичних процедур для всіх ситуацій, тому аналітична робота носить творчий характер, а зміст, методи, послідовність і періодичність виконання задаються самим аналітиком [3]. Звідси аналіз можна розглядати як функцію управління, де гармонійно поєднуються формалізовані і неформалізовані методи. Тому основу фінансової діагностики в антикризовому управлінні становить фінансовий аналіз, що розглядається як процес виявлення і узагальнення інформації фінансового характеру, результатом якого є вироблення рекомендацій щодо попередження кризи.

На якість аналітичної роботи великий вплив робить достовірність і повнота вихідної інформації для фінансового аналізу.

Більш значущою проблемою, яка визначає важливість результатів аналізу з метою антикризового управління, виступає якісний зміст статей фінансової звітності, що використовуються в розрахунках. Очевидно, що методологія бухгалтерського обліку в принципі не може повністю й адекватно відобразити фактичний стан справ підприємства. Причому проблема маніпуляції обліковими сумами відзначається дослідниками не тільки у країнах, що розвиваються, а й у розвинених країнах [2], а на якість аналітичної роботи великий вплив робить достовірність первинної бухгалтерської звітності, яка містить вихідну інформацію для фінансового аналізу. Все це призводить до необхідності використання в якості облікових механізмів системи похідних балансових звітів [3].

Ефективна система управління і контролю фінансового стану також вимагає використання інструментів бухгалтерського інжинірингу.

Застосування інструментів бухгалтерського інжинірингу у вигляді системи похідних балансових звітів в антикризовому управлінні підприємства визначається:

- необхідністю ринкової оцінки власності в реорганізаційних процедурах;
- необхідністю управління платоспроможністю підприємства на основі порівняння активів і зобов'язань за строками, розмірами;
- потребою в обліку впливу стратегічних факторів (різноманітної оцінки ефективності інноваційних та інвестиційних проектів, зміни податкової, митної політики);
- обтяженістю підприємства умовними фактами господарської діяльності, активами і зобов'язаннями, що впливають на платоспроможність.

Головними шляхами запобігання кризи вважаємо наступні: оптимізація облікової політики, податкове планування, автоматизація бухгалтерського обліку та удосконалення інформаційних систем, складання прогнозів та планів діяльності. Оптимізація облікової системи у свою чергу включає такі методи: використання різних методів амортизації, проведення інвентаризацій та переоцінок активів, контроль виплат працівникам (заробітна плата, премії, надбавки), створення резервів забезпечення на виплату відпусток працівникам підприємства та виконання гарантійних зобов'язань.

Таким чином, вважаємо, що використання наведених облікових підходів дає змогу підвищити ефективність діяльності підприємств та результативність антикризових заходів. Проте жоден з елементів облікової системи досі досконалим не вивчено у контексті використання антикризового управління та потребує подальшого дослідження

Список використаних джерел:

1. Гайдущий П. И. Роль бухгалтерского учета в предупреждении экономических кризисов / П. И. Гайдущий, В. Н. Жук // Экономика Украины. - 2012. - № 12. - С. 72-82. - Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ekukrr_2012_12_8
2. Гринчишин Я.М. Багатоаспектна роль бухгалтерського обліку та звітності в антикризовому фінансовому менеджменті підприємств / Гринчишин Я.М. // Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. – 2013. – Вип. 10(1). – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2013_10\(1\)_24.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2013_10(1)_24.pdf)
3. Кірсанова В.В. Вплив облікової політики підприємства на формування його фінансових результатів [Електронний ресурс] / Кірсанова В.В, Пеліпадченко Д.О. // Інноваційна економіка. – 2013. – № 6. – С. 321–325. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/inek_2013_6_78.pdf
4. Скоробогатова Н. Є. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / Н. Є.Скоробогатова. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського Вид-во «Політехніка», 2017. – 248 с.